

Özbek Halk Edebiyatında Mizahi Bir Tür: Laf

Hüseyin Baydemir*

Baydemir, H., *Türk Folklor Araştırmaları/Turkish Folklore Research*. 2025-II/ Sayı/No. 371, ss. 154-164. e-ISSN 3023-4670. DOI: 10.61620/tfa.94 <https://turkfolklorarastirmalari.com>

Öz

Bu çalışma, Özbek halk edebiyatında yer alan ve yalnızca Özbek kültürüne özgü olan mizahi bir türü "laf"ı konu almaktadır. Laf, iki kişi arasında geçen ve karşılıklı abartılı yalanlara dayanan, hazırcevaplık ile mizahı birleştiren bir sözlü atışma biçimidir. Bu türün temelinde bir kişinin uydurma ve oldukça abartılı bir yalan söylemesi, ardından karşı tarafın bu yalanı onaylar gibi davranarak ondan daha büyük ve daha zekice bir yalanla karşılık vermesi vardır. Lafın asıl amacı, izleyicileri ya da dinleyicileri güldürmek ve onları söz oyunları ile etkilemektir. Yapısal olarak oldukça kısa olan laf, içerdiği mizah, zeka ve doğaçlama unsurlarıyla fıkra türüyle benzerlik gösterse de işlev ve icra yönüyle ondan ayrılır. Fıkra anlatıma dayalı bir türken, laf tamamen icraya ve performansa dayalıdır. Bu nedenle laf söylemek herkesin kolayca yapabileceği bir iş değildir. Laf sanatçıları, genellikle geleneksel usta-çırak ilişkisi içerisinde yetişen, belirli becerilere ve toplumsal itibara sahip kişilerdir. Bu yönüyle laf hem sözlü kültürün canlı bir örneği hem de geleneksel mizahın bir yansımasıdır. Çalışma, lafın sadece eğlence unsuru değil aynı zamanda halkın zekâsını, dili kullanma becerisini ve kültürel birikimini yansıttığını da ortaya koymaktadır.

Anahtar sözcükler: laf, lafçı, Özbek halk edebiyatı, fıkra

A Humorous Genre in Uzbek Folk Literature: Lof

Abstract

This study examines lof, a humorous and unique genre in Uzbek folk literature that is not attested in other Turkic or regional traditions. Lof is a

*Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü/
Atatürk University, Faculty of Literature Department of Contemporary Turkish Dialects and
Literatures. hbaydemir@atauni.edu.tr. ORCID 0000-0002-1784-1792

form of verbal competition between two performers, known as *lofchis*, in which each participant takes turns telling exaggerated and imaginary lies. The first *lofchi* presents an unbelievable and humorous falsehood; the second responds with an even more absurd and clever lie, without contradicting the first. The goal is to entertain the audience through verbal wit and creativity. Although *lof* resembles the Turkish *fıkra*—a short, humorous folk tale—in terms of brevity and humor, it differs significantly in terms of function and mode of performance. While *fıkra* is narrative-based and can be told by anyone, *lof* requires live performance, improvisation, and verbal skill. *Lofchis* are typically trained through a master-apprentice tradition and are known for their sharp minds and linguistic agility. In this respect, *lof* is both a vivid example of oral culture and a reflection of traditional humor. This study reveals that *lof* is not only a form of entertainment, but also a manifestation of the people's wit, linguistic creativity, and cultural knowledge.

Keywords: *lof*, *lofchi*, Uzbek folk literature, joke

Giriş

Komiljon Imomov, *Özbek Halk Nesri Poetikası* adlı kitabında Özbek halk edebiyatı türlerini tasnif ederken, bütün türleri genel olarak ikiye ayırır. Birinci gruba mit, efsane, rivayet¹ ve demonik hikâyeleri² alırken ikinci gruba masal, nakıl³, *fıkra* ve lafları dahil eder. Birinci gruptaki türlerde inanç unsuru ağır basar. Bu türleri birleştiren ortak nokta, anlatıcı veya dinleyicilerin olay örgüsüne inanmasıdır. İkinci gruptaki türlerde inanç unsuru bulunmaz. Bunlarda ise az ya da çok derecede ders verme kaygısı veya mizah söz konusudur (Imomov, 2008, b. 8-14). İkinci grupta yer alan ve Türk halk edebiyatında bulunmayan laf, genel özellikleri itibarıyla bu makalenin konusu olacaktır.

Laf, Özbek halk edebiyatında müstakil mizahi türlerden biridir. İki kişinin karşılıklı atışmasına dayanır. Lafçılık geleneğini karşılamak için *lofchilik* (lafçılık), *lof urish* (laf atma), *lof urmoq* (laf atmak), *lof aytish* (laf söyleme), *lof aytmoq* (laf söylemek), *lofbozlik* (laf ustalığı) gibi terimler kullanılır. Bu geleneği sürdüren kişilere ise *lofchi* (lafçı) veya *lofboz* (lafçı) (Baydemir ve Ildırı, 2025, s. 653) denir.

Laf sözcüğü aslen Farsçadır. Farsçada “boş söz, safsata; kendini övme” (Vajehyab, 2025) gibi anlamları vardır. Fars halk edebiyatında laf diye bir tür bulunmaz. Türkistan’daki diğer Türk boylarının halk edebiyatlarında da bu türe rastlanmaz. Sadece Özbek halk edebiyatına özgü bir türdür. *Özbek Tilining İzahli Luğati*’nde halk bilimi terimi olan *lof* (laf) için şu tanım verilmiştir: “Özbek folklorunda hicve ve mizaha

dayalı türlerden biridir. Aşırı derecede abartılan, gerçeğe aykırı olan yalan söz, mübalağa.” Aynı madde içinde *lof urmoq* veya eş anlamlısı olan *lof aytmoq* ise şu şekilde izah edilir: “Gerçekle ilgisi olmayan şeyler söylemek, aşırı derecede abartmak, mübalağa etmek.” *Lofchi* (lafçı) ise “laf söyleyen, laf atan” şeklinde tanımlanmıştır (ÖTİL, 2006, s. 509- 510). Büyük Özbekçe - Türkçe Sözlük’te ise laf “Özbek halk edebiyatında iki kişinin karşılıklı olarak atışmasına dayalı bir tür. Atışma şiirle değil, karşılıklı konuşmayla yapılır. Atışmada daha çok abartmak, daha büyük yalan söylemek esastır” (Baydemir ve Ildırı, 2025, s. 653) şeklinde tanımlanmıştır.

Rasul Muhammadiyev, lafların da aslında eski zamanlardan gelen epik türlerden biri olduğunu ve hatta askiyanın⁴ bir şekli olarak sayılabileceğini ifade eder (1970, s. 6). Gerçekten de askiya ve laf, söz oyunları ve hazırcevaplık üzerine kurulu, birbirine çok yakın mizahi türlerdir. Fakat günümüz Özbek araştırmacıların tamamı bu türlerin artık bariz farklılıklarla birbirlerinden ayrıldığını kabul ettikleri için temel kaynaklarda bu türler ayrı ayrı ele alınır.

1. Laf Türünün Özellikleri, Yapısı ve İcrası

Her laf, diyaloga dayalı kısa bir türdür. Laflarda esas olan hazırcevaplık ve mübalağadır. Laf ustaları birbirlerinin hazırcevaplık maharetini sınarlar (Imomov, 1990b, s. 224). Lafçılardan biri abartılı bir şey/ler söyler. Bu abartı, normal abartı sınırlarının çok üstündedir. Söylenilen şey, çoğunlukla günlük yaşamda olması imkânsız denebilecek düzeyde olağanüstü bir hadisedir. Usta lafçı bunu söylerken abarttığını belli etmez. Sıradan ve gerçek bir hadiseyi anlatıyormuş gibi normal bir ses tonuyla söyler (Sobirov, 1980, ss. 184-186). Mesela:

– “Köyümüze öylesine çok kar yağdı ki, tavuklar tepesine çıkıp gagalayarak yıldız yediler.”⁵

Özbek kaynaklarında rastlamasak da lafçılığın bu aşamasına biz halk edebiyatı literatürüyle “ayak açma, ayak verme” kısmı diyebiliriz. Birinci lafçının abartılı olarak söylediği şeylere etraftakiler gülerler. Fakat asıl gülme faslı, ikinci lafçının vereceği cevaba bağlıdır. Birinci lafçıdan bunu duyar duymaz ikinci lafçı cevabı hemen yapıştırır:

– “O da kar mı? Bizim köyde ona kırağı diyoruz.”⁶

İkinci lafçının cevabı lafçılıkta mizah ve hazırcevaplığın zirvesidir. Bu örnekte de olduğu üzere ikinci lafçı hiç beklenmedik bir cevapla dinleyicileri güldürmeyi başarır. Birinci lafçıya “Hiç öyle şey olur mu? Öyle kar yağdığı nerede görülmüş?!” gibi cümlelerle itiraz etmiş olsaydı ortaya güldürü unsuru çıkmayacaktı. “Bizim köyümüzde daha çok yağdı, yıldızlar bile karın içinde kaldı” gibisinden birinci lafçının abartısını aynı mantıkla biraz daha abartmış olsaydı ortaya yine güldürü unsuru çıkmayacaktı. Çünkü yıldızlar seviyesinde kar yağması esprisi birinci lafçıya aittir ve dinleyici bunu komik bulduğunda zaten birinci lafçıya gülmüş olacaktır. Bu durumda ikinci lafçının ki hazıra konma sayılacağından dinleyiciler üzerinde hiçbir etkisi olmayacaktır. İkinci lafçının çitayı çok daha yukarı çıkarması ve fıkralarda olduğu gibi hiç beklenmedik yerden cevap vermesi gerekir. Burada *kırağı* benzetmesi dinleyicileri güldürmeye yetecek düzeyde zekice bir buluştur. Kırağı, su buğusunun, konduğu yüzeyde donmasıyla oluşan çok ince buz veya kar tabakasıdır. Güneşi görür görmez eriyip gider. Birinci lafçının göğsünü gere gere söylemiş olduğu yalanın pabucu ikinci lafçının zekice cevabıyla dama fırlatılmıştır.

Lafın başlangıcında ve sonunda kalıp ifadeler bulunmaz. Doğrudan konuya girilir. Lafçılıkta ayak açan kişinin işi her zaman daha kolaydır. Çünkü laflarda konu bakımından herhangi bir sınırlama yoktur. Aklına gelen her mevzuda ayak açabilir. Üstelik bunu daha önceden hazırlama gibi bir şansı da vardır. İkinci lafçının işi daha zordur. Birinci lafçı ayak açtıktan sonra ikinci lafçının düşünecek pek bir zamanı yoktur (Sarımsoqov, 1989, s. 155-157). İrticalen bir cevap vermesi gerekir. Cevap veren konumunda olduğu için konu itibarıyla hareket alanı çok daralmıştır. Üst elik birinci lafçının mübalağasını en az ikiye katlamak zorundadır (Sulaymonov, 2008, s. 55-56). İkinci lafçı, birinci lafçının söylediği olağanüstü hadiseye itiraz etmez. Onun söylediğini kabul etmiş olarak cevap verir. Çünkü kendisinin vereceği cevap, birincisine göre çok daha abartılı olacaktır.

Genellikle ayak açma ve cevap kısmı bir lafı oluşturur. Yani birinci lafçının söylediği abartılı bir hadiseye, ikinci lafçının daha abartılı bir cevap vermesiyle laf tamamlanmış olur. Başka bir lafa geçilir.

1. lafçı:(ayak)

2. lafçı: (cevap)

Fakat bazen usta lafçılar bu tartışmayı geleneğe bağlı olarak biraz daha uzatabilirler. Bu durumda ikinci lafçının verdiği cevaba birinci lafçı itiraz eder. İkinci lafçı da birinci lafçının söylediği –ilk- palavraya uygun bir cevap verir. Bu tür laflar gelenek içinde çok yaygın değildir:

1. lafçı:(ayak)

2. lafçı: (1. cevap)

1. lafçı:(itiraz)

2. lafçı: (2. cevap)

Örnek:

“Bir kerpiç duvar ustası lafçı, merdivenci lafçıya böbürlenmiş:

– Bir yerde öyle bir kerpiç duvar ördüm ki, yüksekliği gökyüzünün yedinci katına kadar ulaşıyor.

– Ben de öyle bir merdiven yapıyorum ki gökyüzünün on dördüncü katına ulaşır, demiş merdivenci lafçı.

– Bırak be, demiş duvarcı lafçı inanmayarak.

– Doğru doğru! Yoksa sizin yaptığınız kerpiç evin duvarına merdivensiz çıkmak mümkün mü(!) demiş merdivenci lafçı.”⁷

Lafçılık geleneğini sürdüren sanatçılar, usta-çırak ilişkisiyle yetişirler. Bu sanatçılar çoğunlukla askiyacılar veya kızıkçılar⁸ arasından çıkarlar. Sadece lafçılık üzerine yetişmiş sanatçıların sayısı çok azdır. Meşhur lafçılar aynı zamanda ya usta bir askiyacıdır ya da kızıkçıdır. Lafçılık geleneğini icra edenler her ne kadar askiyacı ve kızıkçılar olsa da “laf”, Özbek halk edebiyatında ayrı bir tür olarak kabul edilir (Sarimsoqov, 1989, b. 152-153; Sulaymonov, 2008, s. 55-56).

Laf söylemenin belli bir yeri ve zamanı yoktur. Az da olsa belli bir dinleyici topluluğunun olduğu her mecliste, her ortamda ve her zaman laf söylenebilir. Laflar konu bakımından da sınırlı değildir. Gerçek veya hayali her konuda laf söylemek mümkündür (Madayev vd., 2010, ss. 60-63).

Lafçılık, askiyacılık ve geleneksel tiyatroyla yakından ilgilidir (Yıldız, 2006, s. 101-102). En meşhur lafçılar, ya askiyacılıkta mahir kişiler ya da geleneksel tiyatronun temsilcilerinden olan kızıkcılardır. Lafçılık, askiyacılık ve kızıkcılık geçmişten beri Özbekistan'ın bilhassa Fergana Vadisi'nde çok yaygın olmuştur. Andican, Nemengen, Mergilan ve Hokand şehirlerinde çok sayıda meşhur kızıkcı ve askiyacılar yetişmiştir. Bütün kızıkcı ve askiyacılar aynı zamanda "lafçı"dırlar. Bunlardan 20. yüzyıla damgasını vuran en meşhur lafçılar Dehqonboy Shernazarov, Yusufjon Shakarjonov, Erka Qori Karimov, Tursunbuva Aminov, Abdullahay Maxsum Qozoqov, Jo'raxon Sultonov ve Namaroziq Is'hoqov'dur (Muhammediyev, 1970, s.123-137). Günümüzde halk tiyatrosunun diğer şubeleri gibi lafçılık geleneği de bitme noktasına gelmiştir.

2. Laf Örnekleri

1.

- Bir televizyon satın aldım, artistler tıpkı canlı adam gibi görünmekteler.

- Eh, böylesine kötü televizyonu satın gitsin. Televizyon görmek istiyorsanız bize gelin. Şarkı söylemekte olan sanatçılara çay tutsanız alıp içiyor, içince teşekkür de ediyorlar. Sonra şarkısına kaldığı yerden devam ediyor (Muhammediyev, 1970, s. 119-120).

2.

Salim lafçı:

- Şu ilginç olaya bakın, dün sabahleyin traktörümle kanala düştüm. Büyük bir yırtıcı balık gelip traktörümü yutsa iyi mi? Ben atik davranarak kendimi kurtardım.

- Sözü inandırıcı, dedi Halim lafçı, pes etmeksizin. Dün öğlen vakti kanalın kıyısında yürürken, sudan "tir-tir" diye ses geliyordu. Ya nasip deyip olta attım, garaj kadar büyük bir balık çıkardım. Biçare, ağzından bulut bulut duman çıkardı. Derhal karnını yarıp baktım. İçinden motoru çalışmakta olan traktör çıksa iyi mi? O senin traktörün galiba? (Imomov, 1990, s. 223).

3.

Çoban lafçı:

- Dün akşamüzeri koyunları sürmüş gelirken baktım ki üç tanesi yok. Araya araya ırmağın kıyısına geldim. Biçare hayvanlar örümcek ağına yakalanmışlar. Yanımdaki bıçakla örümcek ağını kesip koyunları kurtardım, dedi.

Ekskavatörcü lafçı bunu duyunca şöyle dedi:

- Eh, o örümcek bizim taraflardaki örümceklerin küçüğüymüş. Ben yarım yıldan beri ekskavatör pimi sıkıntısı çekmiyorum. Pim koptuğunda hemen gidip örümcek ağından keserek pimi değiştiriyorum. Bu yıl iki yüz yirmi metrelik pim tasarrufu yaptığım için ödül bile aldım (Sarimsoqov, 1989, s. 153).

4.

Bir lafçı başka bir lafçının kapısını çaldı. Lafçı çıkıp sordu:

- Benimle atışayım diyorsun, yaşın kaç senin?

- Adem Ata'dan yedi müçel⁹ büyüğüm, diye cevap verdi gelen lafçı. Bu cevap üzerine diğer lafçı hüngür hüngür ağlamaya başladı.

- Niçin böylesine ağlıyorsunuz?

- Senin doğduğun yıl benim evli barklı bir oğlum ölmüştü, o aklıma düştü, dedi diğer lafçı (Muhammadiyev, 1970, s. 112-113).

5.

Ressam lafçı böbürlendi:

- İşe kapılıp gittiğinde insan kendini durduramıyor. Geçen gün altı büyük taslak, yedi yüz tane de portre bitirmişim.

Yazar lafçı dedi:

- Evet, hevesle işe koyulduğunda böyle oluyor. Geçen gün harıl harıl yazmaya koyulmuşum. Kaynanam tashih edip kaynatama uzatıyor, kaynatam da ciltleyerek üstüste yığıyordu. Şu şekilde, öğlene kadar on yedi roman, kırk kadar da uzun hikâyâ hazırlamışız (Sarimsoqov, 1989, s. 153).

6.

Bir lafçı başka bir lafçının evine gelip dedi:

- Size bir halı hediye getirdim, bir ucu burada bir ucu Semerkant'ta.
- Öbür lafçı hemen cevap vermiş:
- Teşekkür ederim, iyi yapmışsın. Misafir odasındaki halının küçücük bir yerine ateş düşüp yakmıştı. Senin hediye ettiğin halıyı oraya yamattırırım (Muhammadiyev, 1970, s. 113).

7.

İki lafçı karşılaştı. Biri ikincisine hava atmaya başladı:

- Bir kol saati aldım, büyüklüğü Minsk'te üretilen yük arabalarının tekerleği kadar. Eve gelsen görürsün. Akrep ve yelkovanına sığır bağladım.
- Can dostum, o saatten dört tane buluver. Yeni elbise diktiriyordum, ona düğme yaparım (Muhammadiyev, 1970, s. 117).

Sonuç

Laf, Özbek halk edebiyatında mizaha dayalı müstakil türlerden biridir. Laflar atışma şeklinde iki kişi ile icra edilirler. Birinci lafçının söylediği mübalağayı/yalanı ikinci lafçı geçmek ve dinleyicileri güldürmek zorundadır. Çoğunlukla karşılıklı olarak söylenen birer cümle (ayak ve cevap) ile laf tamamlanmış olur.

Usta çırak ilişkisiyle yetişen lafçılar daha çok Fergana Vadisi'nde bu geleneği icra etmişlerdir. İcra için belli bir yer ve zamandan söz edilemez.

Laflar fıkralara çok benzerler. Her ikisinin de çok kısa olması ve beklenmedik bir cevap ile güldürmesi en temel ortak yönleridir. Fakat lafçılık icra/performans üzerine kuruludur. Lafları fıkralardan ayıran en önemli özellik bu yönüdür. Fıkralar anlatılır, laflar ise icra edilirler. Askiyalar da yine karşılıklı atışmaya dayanan, söz sanatı üzerine kurulu bir türdür. Askiyalarda da güldürme önemli bir yer tutar. Fakat askiyalar laflardan daha uzundur. Bu sanatı icra etmek lafçılıktan çok daha zordur. Çünkü laflarda konu tamamen serbesttir. Askiyalarda ise belli bir konu üzerine cinaslı atışma esastır.

Notlar

¹ Özbek halk edebiyatında olağanüstü motif taşımayan efsaneler rivayet adıyla ayrı bir tür olarak kabul edilir (Geniş bilgi için bk. Baydemir, 2011a, s. 41-44).

² Türk halk edebiyatında memorat adıyla anılan tür Özbek halk edebiyatında bu adla bilinir.

³ Özbek halk edebiyatında ders verici kısa anonim hikâyeler nakıl adıyla ayrı bir tür olarak kabul edilir (Geniş bilgi için bk. Baydemir, 2011a, s. 52-60).

⁴ Özbek halk edebiyatına özgü türlerden askiya için bk. (Imomov, 1990a, b. 280-286).

⁵ “Qishlog’imizda shunday qalin qor yog’diki, tovuqlarimiz tepasiga chiqib, yulduz terib yeyishdi” (Muhammadiyev, 1970, s. 116).

⁶ “Shu ham qor bo’ptimi? Bizning qishloqda unaqasini qirov deymiz” (Muhammadiyev, 1970, b. 116).

⁷ “Bir paxsakash lofchi narvonchi lofchiga maqtanibdi:

– Bir joyda shunday paxsa urayapmanki, balandligi yettinchi qavat osmon

bilan barobar keladi.

– Men ham shunday bir narvon yasayapmanki, u o’n to’rtinchi qavat osmonga yetadi, debdi narvonchi lofchi.

– Qo’ying-e, debdi paxsakash lofchi ishonmay.

– Rost, rost, bo’lmasa, siz urayotgan paxsa uying davoriga narvonsiz chiqib bo’ladimi, debdi narvonchi lofchi.” (Imomov, 1990, b. 223).

⁸ Gelenek içinde yetişmiş Özbek halk tiyatrosu sanatçısı (Geniş bilgi için bk. Baydemir, 2011b, s. 763-777).

⁹ 12 hayvanlı Türk takviminde 12 yıllık her bir döngüye müçel denir. Yukarıda geçen “yedi müçel” ifadesinde “yedi” formel sayı olup çokluk ifade eder. Şayet “yedi”yi kelime anlamıyla ele alacak olursak, 7x12 = 84 yıla tekabül eder.

Kaynaklar

- Baydemir, H. (2011a). *Özbek efsaneleri*. Fenomen.
- Baydemir, H. (2011b). *Özbekistan'da geleneksel tiyatronun bir şubesi: Maskarabazlık ve kızıkcılık. Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), 763–777.
- Baydemir, H., & Ildırı, N. (2025). *Büyük Özbekçe - Türkçe sözlük*. TDK .
- Imomov, K. (1990a). *Askiya. O'zbek xalq og'zaki poetik ijodi* (b. 280–286). O'qituvchi Nashriyoti.
- Imomov, K. (1990b). *Loflar. O'zbek xalq og'zaki poetik ijodi* (b. 223–226). O'qituvchi Nashriyoti.
- Imomov, K. (2008). *Özbek halk nesri poetikası*. O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi Fan Nashriyoti.
- Madayev, O., & Sobitova, T. (2010). *Loflar. Xalq og'zaki poetik ijodi: Akademik litseylar uchun darslik* (b. 165–166). Sharq Nashriyoti.
- Madayev, O. (2013). *Latifa va loflar. O'zbek xalq og'zaki ijodi* (b. 102–113). Mumtoz So'z.
- Muhammadiyev, R. (1970). *Askiya. O'zbek xalq ijodi. Ko'p tomlik* (b. 111–122). G'afur G'ulom Nomidagi Adabiyot va San'at Nashriyoti.
- O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi Til va Adabiyot Instituti. (2006–2008). *O'zbek tilining izohli lug'ati* (Tom 1–5). O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi Davlat Ilmiy Nashriyoti.
- Sarimsoqov, B. (1989). *Lof. O'zbek folklori ocherklari* (Tom 2, b. 151–162). O'zbekiston SSR Fan Nashriyoti.
- Sobirov, O. (1980). *Latifa va loflar. O'zbek xalq og'zaki poetik ijodi* (b. 176–186). O'qituvchi Nashriyoti.
- Sulaymonov, M. (2008). *Lotifa va loflar. O'zbek xalq og'zaki ijodi: Akademik litseylar uchun o'quv-uslubiy qo'llanma* (b. 53–57). Namangan Davlat Universiteti.
- Yıldız, N. (2006). *Özbek halk edebiyatında latife, laf, askiya*. Y. Koç, S. Sağlam & C. Gelekci (Ed.), *I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri* (s. 99–105). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Vajehyab. (2025, May 11). *Lâf* [Online sözlük maddesi].
<https://vajehyab.com/dehkhoda/%D9%84%D8%A7%D9%8>

FINANS: Bu çalışmanın yürütülmesinde herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI: Yazar, bu çalışmayı etkileyebilecek finansal çıkarlar veya kişisel ilişkiler olmadığını beyan eder.

YAZAR KATKILARI: Yazar, makalenin tümünü katkılarıyla oluşturmuştur.

ETİK ONAY BEYANI: Bu çalışmada Yerel Etik Kurul Onayına gerek duyulmamıştır.

VERİ KULLANILABİLİRLİK BEYANI: Bu çalışmada kullanılan verilere yazardan talep üzerine erişilebilir.

FINANCE: No financial support was received for the conduct of this study.

CONFLICT OF INTEREST STATEMENT: The author declare that there are no financial interests or personal relationships that may influence this study.

AUTHOR CONTRIBUTIONS: The author has contributed to the manuscript in its entirety.

ETHICAL APPROVAL STATEMENT: Local Ethics Committee Approval was not required for this study.

DATA AVAILABILITY STATEMENT: The data used in this study are available upon request from the author.

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

(This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).